

UN ESTUDI COMPARAT DELS NOMS APLICATS ALS NÚMEROS DE LA RIFA DELS CECS EN LES CIUTATS D'ALACANT I ELX

Biel SANSANO

0. PRÈVIA

Molt possiblement convé que comence justificant la meua participació en aquest Col·loqui d'Onomàstica, disciplina no habitual entre les meues preocupacions intel·lectuals. Haig de confessar que el fet que em va decidir a presentar la següent comunicació, no fou altre que donar a conèixer, en un marc com el que em facilitava aquest Col·loqui, una característica dels pobles valencians meridionals que, sense ser original, és força curiosa. Amb això faig referència a la tradició d'aquests pobles d'atribuir un sobrenom que identifica els números (unitats i desenes) de les diferents rifes locals celebrades o, més modernament, del sorteig dels cecs que cada dia realitza l'Organització Nacional dels Cecs d'Espanya (O.N.C.E.), però que, per extensió, també s'aplica a altres rifes i jocs d'atzar com la *Lotería Nacional*, els números dels cartons dels diferents bingos, etc.

I és que, molt probablement, un dels meus primers records urbans d'Elx, és la imatge de ma mare —o d'algun dels meus familiars o veïns— aturada davant un venedor dels cupons demanat-li «la lluna o la guitarra, el ram o la campana, la lletuga o el borratxo, el frare o el retrete», i així interminablement. Era un diàleg que jo no entenia perquè a mi, a l'escola, m'ensenyaven a comptar amb unitats, desenes, etc. i en aquest intercanvi entre venedor i compradora, ningú no pronunciava una sola xifra i s'entien perfectament. És aquest llenguatge popular dels carrers d'Elx, d'Alacant, de Benidorm, de Santa Pola o d'Alcoi, el que m'ha motivat a presentar aquest recull de renoms amb què els valencians meridionals hem vingut designant els números.

És pertinent doncs, que posem les fites que delimiten la present comunicació. Si altra cosa no, deixarem constància de la relació completa de tots els sobrenoms que s'apliquen als números de la rifa dels cecs de la O.N.C.E. en les ciutats d'Alacant i Elx, car són els dos nuclis principals (els sobrenoms d'altres pobles veïn són els mateixos que els d'Alacant, amb lleugeres variacions no significatives per al nostre treball); estudiarem també les variants existents entre ambdues ciutats i, finalment, apuntarem algunes hipòtesis de treball.

Així i tot, és important dir que no pretenem en cap moment —en aquesta primera incursió en els dominis de l'Onomàstica—, delimitar geogràficament l'extensió d'aquest costum així com tampoc

fer referències als jocs d'atzar en general¹. Totes aquestes qüestions, tans suggerents en una parcel·la no estudiada fins ara per l'Onomàstica, així com d'altres que se'n poden derivar, han de quedar, forçosament, per a ser desenvolupades en estudis posteriors i que, com a llecs en la matèria que som, deixem en mans dels especialistes.

1. De les fonts

Per al nostre estudi hem fet servir quatre tipus de fonts d'informació diferents:

a) Replega de les diferents publicacions de la O.N.C.E. on apareix la relació completa de tots els números i els seus corresponents sobrenoms, així com la replega d'altres publicacions que amb continguts semblants han estat publicades per diferents empreses comercials com a publicitat d'aquests establiments².

b) La consulta directa, en el carrer, als mateixos venedors dels cupons, bé en el moment de comprar-ne una participació o bé interrogant-los sobre altres números. Cal dir que la consulta ha estat realitzada a diferents venedors, d'edat diferent i de diferent sexe, tant a Alacant com a Elx.

c) Consulta a diferents compradores i compradors de cupons de 'tota la vida', i que se'ls saben de memòria³.

i d) Finalment, hem acudit a la magra bibliografia existent, generalment monografies locals o col·laboracions en revistes i butlletins de festes. La nòmina completa apareix al final d'aquest paper. Atés el seu caràcter localista, es poden llegir opinions absolutament agosarades al respecte, com algú que pretén fer derivar aquests sobrenoms dels noms que els romans donaven als seus números, car els llatins només sabien comptar fins a cent⁴. D'altra banda, també hi ha hagut altres persones que han intentat posar tota la nòmina de números en una mena de romanç, amb més o menys fortuna. Aquest és el cas de l'«Antologia en vers dels números del Cupó Pro-Cegos», de J. Cabanes, de la qual només tenim una fotocòpia de l'original que va ser publicat

(1) Vull agrair aquí al Dr. Emili Casanova la informació que em va proporcionar —en el curs del col·loqui que seguí a la lectura de la comunicació—, sobre l'existència —en premsa— d'un treball d'investigació que estudiava el vocabulari de la loteria d'Ontinyent, però que òbviament no he pogut tenir present a l'hora de redactar el present escrit.

Posteriorment, el mateix E. Casanova tingué l'amabilitat de fer-me arribar l'esmentat treball. Es tracta del «Vocabulari del joc d'atzar en la loteria d'Ontinyent», de Josep Sanchis i Carbonell, publicat en la revista *Alba*, de l'Ajuntament d'Ontinyent, número 2-3, pp. 25-37. És una aportació interessant perquè a més d'estudiar el vocabulari esmentat, dóna notícia dels sobrenoms aplicats als números en la loteria de Barx (la Safor) o als números dels cecs a Alacant i a Múrcia.

(2) Independentment d'aquest model en forma d'auca, cal fer notar que els mateixos venedors de cupons, juguen a relacionar uns números amb els altres. Així, si un comprador vol un determinat número i demana al venedor si eixirà premiat o no, aquest, moltes vegades, relaciona el número premiat en el sorteig últim amb el número que es vol comprar. Per exemple, si pretenen comprar el 8, la *dama*, i la nit anterior el número premiat fou l'1, el *galant*, potser ens dirà que *el galant va darrere la dama*, o viceversa, etc.

(3) Cal dir que, en la seua, gran majoria, es tracta de fills d'Alacant i Elx, que es confessen compradors del cupó dels cecs 'des de sempre', que habitualment juguen només a números molt concrets per causes molt diverses i que, en molts casos, són números 'heretats' de pares a fills, cosa que implica ser client del mateix venedor durant anys i panys —car la O.N.C.E., acostumava a distribuir als seus venedors números diferents però sempre els mateixos— i que normalment és el venedor del propi carrer, del propi barri, de la botiga on es va a fer la compra o del bar on habitualment s'esmorza.

A més, en el cas concret d'Elx, ens hem trobat amb casos on alguns compradors, sota l'excusa de tenir poca memòria, arriben a fer servir els sobrenoms dels números per codificar i poder 'recordar' números de telèfon, matrícules de cotxes, dates de naixença o aniversaris de noces.

(4) En aquest sentit, és curiós el breu article de Jacinto Alcañiz, «Los números y sus motes», en *Revista de Pobladores de Elche*, 2.ª època, agost de 1980, número 2, pàg. 64.

a Elx, però que no hem pogut escatir ni en quina publicació ni en quin any, ni tan sols de si es tracta d'un full solt.

2. De la llengua

Pel que fa a la llengua en què són anunciats aquests sobrenoms, direm que es tracta del català col·loquial de la zona, això que normalment s'ha convingut en designar com a valencià meridional-B o alacantí i que tan minuciosament ha estudiat el Dr. Jordi Colomina⁵. Amb tot, segurament la seua característica més fonamental és la de ser una llengua de frontera o de transició on les interferències lingüístiques del murcià —tant fonètiques, com sintàctiques, semàntiques o lèxiques— són constants. A l'hora de fer la nostra replega, hem prescindit de si es tractava de barbarismes, pronúncies dialectals o qualsevol altre prejudici normativista. No hi ha solució: és el català que es parla —ai!— a Alacant i a Elx, i que dure. Amb tot, sí que volem matisar dues qüestions.

La primera, és que, en termes globals, els sobrenoms es mantenen en català, amb les interferències lèxiques pròpies de la parla local. A Alacant però, sí que hi hem observat una major castellanització d'aquests sobrenoms. Això té molt a veure amb els compradors que, donat que en la seua majoria ja no són fills d'aquestes ciutats, ja fa temps que han començat a demanar els números en castellà.

El segon fet que volem fer notar, i que té molt a veure amb el que acabem de dir, és el fet que no només la gran majoria de compradors ja no són valencianoparlants, sinó que també els venedors, en la seua majoria, ja no són els venedors de tota la vida, sinó que es tracta de persones immigrades i que entenen la llengua, però moltes vegades, en el moment d'enunciar els números que venen, els tradueixen al castellà. A més, cal dir que darrerament hi ha augmentat la quantitat de venedors molt joves que, a pesar que coneixen els sobrenoms i te'ls serveixen si així se'ls demanes, ja juguen més amb xifres, i amb xifres castellaneres, òbviament.

3. De la classificació

Amb algunes variacions, hem seguit els esquemes —tantes vegades ja esmentats— de Joan Miralles i Moreu-Rey, que citem en la bibliografia final. En el nostre inventari donem el sobrenom i entre claudàtors apareix el número corresponent. Si hi ha alguna diferència entre els corresponents a Alacants i a Elx, aquestes variacions també queden registrades entre claudàtors.

i.— Relacions de parentiu o d'edat: *el xiquet* [3], *la dama* [8]⁷, *l'agüela* [a Alacant, 60 i a Elx, 89], *el matrimoni* [81], *la dama i el xiquet* [83], *l'agüelo* [90], *l'agüelo i el xiquet* [a Elx, 93].

ii.— Parts del cos: *el cor* [6], *les mames* [88].

iii.— Qualitats morals, característiques físiques o anímiques: *el galant* [1], *la niña bonita* [a Elx, 15], *el negre* [a Alacant, el 41], *la negra* [48], *el malalt* [a Elx, 50], *el mort* [a Elx, 51], *el còlera* [a Alacant, 54], *el mort parlant* [a Elx, 58], *l'aflligit* [a Elx, a Alacant, *la mundaça*, 69], *el matrimoni* [81], *el borratxo* [91], *la revolució* [a Alacant, 93], *l'agonia* [99], *la mort* [a Alacant, 00].

iv.— Oficis: *l'arrendador* [a Elx, 53], *el pastor* [a Elx, 57], *les monges* [66], *el frare* [67], *el mestre* [a Alacant, *el soldat* a Elx, 71], *el llaurador* [a Elx, 75], *la llavandera* [80].

v.— Topònim, designacions de llocs o derivats: *el viatge a Espanya* [20]⁸, *França* [21], *Ala-*

(5) Vid. J. Colomina Castanyer, *L'alacantí. Un estudi sobre la variació lingüística*, Alacant 1985.

(7) Si inventariem ací aquest sobrenom és perquè el número 83 —és a dir, el 8 més el 3— és «la dama i el xiquet», que sí que creiem que poden expressar una relació possible de parentiu.

(8) Aquest sobrenom, com els tres que segueixen en la nostra classificació, 'França', 'Alacant' i 'Aragó' van sempre acompanyats de la fórmula 'el viatge a', llevat —és clar— del cas 'Alacant', en aqueixa ciutat.

cant [28], Aragó [29], la torre [33], l'infern [35], els gallecs [55]⁹, la casa [64], el pou [a Elx, 70], l'església [a Elx, 84], l'esplanà [a Alacant, a Elx, el parque, 96]¹⁰.

vi.— Animals, insectes, etc.: el burro [a Elx, 4], el pollastre [26], el lleó [30], el cavall [31], el pato [a Alacant, 34 i a Elx, el 27], el gos [38], el bou [39], la cabra [a Alacant, 51], el conill [a Alacant, 73 i a Elx, 52], els cabrons [a Elx, 55], el canari [a Alacant, 59], el poll [a Elx, 62], el gat [a Alacant, 75], l'escaravat [78], el porc o el marrano [79], el peix [a Alacant, 87], el colom [92], la rata [94], el pavo [95], la gallina [97], el borrec o borrego [98].

vii.— Vegetals: a) flors: la rosa [10], el clavell [a Alacant, i a Elx, la clavellina, 11]; els arbres: la palmera [a Alacant, 85, i a Elx, 49]; fruites i hortalisses: les cireres [14], el raïm [a Alacant, 15]¹¹, la poma [22], el meló [23], la bacora [a Alacant, 49], la tomata [a Alacant, 52], la pebrella [a Alacant, 53], la lletuga [56], la safanòria [a Alacant, 57], els llimons [a Alacant, 58], la mangrana [a Elx, 59], l'albercoc [a Alacant, 70], la figa [72], el figot [a Elx, 73]; Altres: el ram [18], l'ensalada [36].

viii.— Els astres i els elements: el sol [2], la lluna [7], l'estrella [42], el món [47], l'aigua [76].

ix.— Els sants: la Mare de Déu [a Elx, 16], sant Pasqual [a Elx, 17], sant Josep [19].

x.— Objectes de característiques molt diverses: Instruments musicals: l'arpa [a Alacant, 9], la guitarra [a Alacant, 16 i a Elx, 9], la campana [40], el clarí [44], el tambor [45]; armes: el canó [25], la bomba [32], espasa i daga [37]; vaixells: el navili [17]¹², la galera [a Alacant, a Elx, la barca, 24]; altres objectes: el llit [a Alacant, 4], la punxa [5], la talega [a Alacant, a Elx, les talegues, 2], el verd [13], la paixareta [a Alacant, 27 i a Elx, 34], la corona [43], el sombrero [46], el cartutx [a Alacant, 50], la carrossa [a Elx, 54], el poal [a Elx, 60], la pipa [a Alacant, 61], la paella [a Alacant, a Elx, el farolet, 63], el rosari [68], l'escala [a Alacant, a Elx, l'escarpior, 74], les banderes [o les banderes d'Itàlia, 77], l'orinal [82], el duro [a Elx, 85], el retrete [a Elx, 00].

xi.— Sobrenoms de difícil classificació: el pipante [a Elx, 41]¹³, la merda [86] i la bufa la gamba [a Alacant, 89].

És clar que podríem haver filat una mica més prim en les nostres classificacions, però ens sembla que com a primer inventari ens pot ser útil. Dels cent números, seixanta-cinc comparteixen

(9) Aquest és el número que més variants presenta. Entre les que hem pogut trobar, com a més tradicionals, hi ha les de 'els gallecs' —principalment a Alacant, encara que també el tenim registrat a Elx—; 'els cabrons' i 'els geperuts' —totes dues a Elx—. Ens hem estimat més de classificar-los per la denominació més estesa, que és la primera.

També hem trobat altres denominacions que ens semblen més modernes o que poden estar relacionades amb les dues darreres que hem inventariat: 'els civils', 'la parella', etc.

(10) Òbviament, a Elx no hi ha l'Explanada, i a Alacant no hi ha el Parc, i viceversa. Aquests són dos espais urbans simbòlics d'ambdues ciutats i això pot explicar la variant parcial d'aquest sobrenom.

(11) Malgrat que actualment a Elx, el 15 rep el sobrenom de 'la niña bonita', en algunes referències documentals i en alguns informadors, encara hi hem trobat l'apel·latiu que rep a Alacant: 'el raïm'. Aquest fet ens indica que el desplaçament d'un per l'altre és relativament prou recent.

(12) No he pogut obtenir aquest sobrenom de cap informador. Tots ells feien referència al 17 amb el sobrenom de 'el navio'. Això no obstant, sí l'hem trobat relacionat en algun dels fulls de propaganda on ve la nòmina completa de tots els números i sobrenoms. En concret, es tracta d'un full editat per la pròpia O.N.C.E. i un altre editat per la Caixa d'Estalvis Provincial d'Alacant (C.E.P.A.). En tots dos casos, sembla que la font és la mateixa ja que l'estat de l'ortografia és correcte i, a més, semblant. Creiem factible el fet que algun espavilat amb prejudicis puristes, abans d'anar el full a impremta, hi ficàs la mà, ordenàs l'ortografia i convertís 'el navio' en 'el navili'. L'altre full seria una còpia del primer. Cal dir que, els fulls, encara corren de mà en mà.

(13) Aquest número, a Elx rep també el sobrenom de «la pipa», ja siga perquè la gent el relacione amb «el pipante» o bé perquè té un altre origen. Malgrat que d'inventariar-lo com a la «pipa», tindríem una repetició amb el 61 d'Alacant, ens hem estimat més consignar-lo com a «el pipante» per ser aquest el més estès i popular.

el mateix sobrenom en ambdues ciutats i altres trenta-cinc, presenten sobrenoms diferents. Tot plegat fa un nombre de cent trenta-un sobrenoms aplicats a cent números, sense comptar-hi els sis que es repeteixen referits a números diferents en ambdues ciutats —tal com acabem de veure—, però comptat-hi les sis variacions d'aquests: *poll/pollós*, *porc/marrano*, *clavell/clavellina*, etc. Passem doncs, a contrastar-ne les diferències.

4. Dels sobrenoms diferents entre Alacant i Elx.

Com ja hem apuntat més amunt, les diferències més notables entre els sobrenoms aplicats a aquests números, es donen entre les ciutats d'Alacant i Elx, ja que les altres poblacions meridionals han seguit l'inventari de la capital administrativa amb lleus variants. Segurament, això és degut a tenir-hi les seues oficines centrals la O.N.C.E.

Les variants locals que hem pogut constatar —i que més amunt hem qualificat de no significatives—, en termes generals afegeixen un referent més o menys conegut en cada ciutat a l'esmentat malnom, encara que ja no en reste memòria. Per exemple, el 88, un número molt tradicional i general, *les mamelles*, en molts pobles se li afegeix el referent de «les mamelles de Quica», sense que en cap moment hàgem pogut identificar la tal 'Quica'. El mateix s'esdevé amb el 66, *les monges*, que queda convertit en 'les monges de la caritat', i així molts altres.

Per determinar la vitalitat d'aquests sobrenoms, com per delimitar-ne l'extensió i totes les seues variants tradicionals, caldria un estudi força més aprofundit que no aquesta breu comunicació, cosa que en aquest moments ens és impossible de realitzar. I això, és clar, sense comptar-hi les variants més modernes, normalment generades a partir d'«anècdotes» de la televisió o de la vida diària.

A continuació, i de forma esquemàtica, inventariem totes les variants que es donen entre Alacant i Elx. En primer terme apareix el número i després el sobrenom emprat a Alacant i, a sota d'aquest, el d'Elx¹⁴.

4 — <i>el llit</i>	9 — <i>l'arpa</i>	11 — <i>el clavell</i>
— <i>el burro</i>	— <i>la guitarra</i>	— <i>la clavellina</i>
12 — <i>la talega</i>	15 — <i>el raïm</i>	16 — <i>la guitarra</i>
— <i>les talegues</i>	— <i>la niña bonita</i>	— <i>la MaredeDéu</i>
17 — <i>el navili</i>	24 — <i>la galera</i>	27 — <i>la paixareta</i>
— <i>sant Pasqual</i>	— <i>la barca</i>	— <i>el pato</i>
34 — <i>el pato</i>	41 — <i>el negre</i>	49 — <i>la bacora</i>
— <i>la paixareta</i>	— <i>el pipante</i>	— <i>la palmera</i>
50 — <i>el cartutx</i>	51 — <i>la cabra</i>	52 — <i>la tomata</i>
— <i>el malalt</i>	— <i>el mort</i>	— <i>el conill</i>
53 — <i>la pebrera</i>	54 — <i>el còlera</i>	55 — <i>els gallecs</i>
— <i>l'arrendaor</i>	— <i>la carrossa</i>	— <i>els cabrons</i>
		(<i>geperuts</i>) ¹⁵ .
57 — <i>la safanòria</i>	58 — <i>els llimons</i>	59 — <i>el canari</i>
— <i>el pastor</i>	— <i>el mort parlant</i>	— <i>la mangrana</i>

(14) Per a una visió de conjunt dels cent números amb els corresponents sobrenoms de les dues ciutats, pot consultar-se l'Apèndix on, a doble columna, apareixen inventariats.

(15) Vid. nota 6.

60 —l'agüela —el poal	61 —la pipa —l'afligit	62 —el pollós —el poll
63 —la paella —el farolet	69 —la mudança —els enrotllats	70 —l'albercoc —el pou
71 —el mestre —el soldat	73 —el conill —el figot	74 —l'escala —l'escarpior
75 —el gat —el llauraor	79 —el porc —el marrano/el porc	84 —el casament —l'església
85 —la palmera —el duro	87 —el peix —la glòria	89 —la bufà la gamba —l'agüela
93 —la revolució —l'agüelo i el nét	96 —l'esplanà —el parque	00 —la mort —el retrete

Una vegada que ja tenim fixada aquesta graella esquemàtica, serà convenient que dediquem un apartat a analitzar, a nivell de mínims —l'espai de la comunicació no dóna per a més—, les diferències que s'hi observen. Si ens hi fixem una miqueta, trobarem que entre Alacant i Elx hi ha variants de tres classes:

a) les generades pel canvi de gènere, de número, per interferència lèxica del castellà, o característica semblant: 11 [el clavell/la clavellina]; 12 [la talega/les talegues]; 24 [la galera/la barca]; 62 [el poll/el pollós]; 79 [el porc/el marrano].

b) el sobrenoms que tot i ser idèntics, corresponen a números diferents en cada ciutat: la guitarra [16/9]; la paixareta [27/34]; el pato [34/27]; el conill [73/52]; la palmera [85/49].

i c) els sobrenoms que són absolutament diferents en una i altra ciutat, o que apareixen en una i no en l'altra: 4 [el llit/el burro]; 9 [l'arpa]; 15 [el raïm/la niña bonita]¹⁶; 16 [la Mare de Déu]; 17 [el navili/sant Pasqual]; 41 [el negre/el pipante]; 49 [la bacora]; 50 [el cartutx/el malalt]; 51 [la cabra/el mort]; 52 [la tomata]; 53 [la pebrera/l'arrendaor]; 54 [la còlera/la carrossa]; 55 [els gallecs/els cabrons]; 57 [la safanòria/el pastor]; 58 [els llimons/el mort parlant]; 59 [el canari/la mangrana]; 60 [el poal]; 61 [la pipa/l'afligit]; 63 [la paella/el farolet]; 69 [la mudança/els enrotllats]; 70 [l'albercoc/el pou]; 71 [el mestre/el soldat]; 72 [el figot]; 74 [l'escala/l'escarpior]; 75 [el gat/el llaurador]; 84, [el casament/l'església]; 85 [el duro]; 87 [el peix/la glòria]; 89 [la bufà la gamba]; 93 [la revolució/l'agüelo i el nét]; 96 [l'esplanà/el parque] i 00 [la mort/el retrete].

Per si hi ha qualsevol dubte, cal dir que en aquesta darrera variant, quan apareix en un número un sol sobrenom —en comptes dels dos habituals—, vol dir que es tracta del correlatiu als repetits en l'apartat b).

Potser algú dirà que els casos del 69 [la mudança/els enrotllats] o el 84 [el casament/l'església], són variants de classificació dubtosa, car 'la mudança' podria fer referència a 'mudar de posició', i en aquest cas podria tractar-se de sobrenoms similars. Cosa semblant podria opinar-se del 84, si tenim en compte que el casament, tradicionalment, es fa en l'església. I això sense deixar de considerar que, tant a Alacant com a Elx, el 81 és el matrimoni, i en el cas d'Alacant es produïria una repetició amb el 84, 'el casament', si hi volíem atorgar un significat semblant. Al nostre parer, són exemples que no acabem mai de saber on posar-los¹⁷.

(16) Vid. nota 8.

(17) Per exemple, en el cas que acabem d'esmentar, el 81 'el matrimoni', l'hem inventariat en l'apartat de les relacions de parentiu i en el de les qualitats morals.

5. Algunes consideracions

Després de tot el que hem vist fins ara, creiem que ja podem qualificar aquest costum com de força curiós, per no dir de molt interessant. Com veiem, aquest no és el cas de moltes ciutats on popularment s'apliquen sobrenoms a números aïllats i que, a més, es presten a això. Fem referència a casos com els de 'la parella' o 'la parella de' quan es tracta de números duplicats en una sèrie: 11, 22, 33, 44, 55, etc.; casos com els que ens remetem al santoral de l'església catòlica, com el 19, 'sant Josep' —possiblement el més estés—; o altres sobrenoms que poden tenir un origen semblant o en un esdeveniment sòcio-cultural o polític. En tot cas, sempre es tracta d'uns pocs números dins de tota una sèrie, però que mai no abraça el conjunt de tot ells.

I és aquesta característica la que diferencia i atorga importància al fet que ací tractem. El fet que tant a Alacant com a Elx, els sobrenoms afecten a tota la sèrie de números, i sense que en cap d'ells trobem un buit o número sense apel·latiu propi¹⁸.

En termes globals, tot i que les dues ciutats disten entre si tan sols 24 quilòmetres, és curiosa tota la nòmina de variants. Aquestes poden tenir un origen molt divers, però —a banda dels casos que ja hem apuntat en nota i d'alguns altre—, ens resistim a pensar que aquestes vinguen condicionades per la tradicional rivalitat de dues ciutats veïnes, i les seues ànsies d'accentuar-hi les diferències. És per això que, i malgrat que disposem d'escàs espai, pensem que paga la pena de fer una ràpida ullada tant als sobrenoms idèntics com a les variants. Així, hi podem trobar algunes dades interessants, que passem a enumerar:

I) si comptem les repeticions i variacions parcials que hem vist, més del 75% dels sobrenoms compartits per ambdues ciutats, es donen en els 49 primers números.

II) les coincidències més generals es donen en les relacions de parentiu, les parts del cos, en els topònims i en els astres i els elements.

III) a Alacant són abundants els sobrenoms de tema vegetal.

IV) tant en una ciutat com en l'altra, es dona tot un seguit de 'correlacions' o d'associacions que poden semblar-nos lògiques, però que sempre acaben trencant-se en una o altra ciutat. Ens explicarem. Com a 'associació' compartida, tindriem: *el xiquet* [3], *la dama* [8], i *la dama i el xiquet* [83]; com a associació que es dona a Alacant i que no es dona a Elx, tenim: *l'agonia* [99] i *la mort* [00]; com a associació d'Elx, no compartida per Alacant tenim: *el xiquet* [3], *l'agüelo* [90] i *l'agüelo i el xiquet* [93] o, també, *l'agüela* [89] i *l'agüelo* [90].

Cal dir que en el cas d'Alacant, és, força congruent el fet que després de 'l'agonia' arribi 'la mort'. A Elx però, el 00 és *el retrete*, que no té res a veure amb el sobrenom anterior si no volem veure-hi una possible relació simbòlica molt prima i molt remota¹⁹. A Més, cal no oblidar que a Elx, a més de *l'agonia*, trobem *l'afligit*, *el mort* i *el mort parlant*. Pensem que també és força coherent tant la relació de *l'agüelo i el xiquet* [93], com la de *l'agüela* [89] i la de *l'agüelo* [90].

(18) Cal dir però, que, com veurem més endavant, aquest fenomen també l'hem registrat a la ciutat murciana de Cartagena.

(19) Sobre aquest sobrenom aplicat al 100, és curiosa la informació aportada per Ventura Castell-Vell Díez (de Barcelona), en el curs del col·loqui que seguí a la lectura de la present comunicació. Segons Ventura Castell-Vell, sembla que temps després del triomf de Felip V, a Barcelona es creà el costum de referir-se al comú o retrete sota la fórmula «d'anar a ca'n Felip» pel record tant negatiu que els catalans tenien d'aqueix monarca espanyol. Per la seua banda, i com a rèplica, sembla que els botiflers de la ciutat, començaren a fer córrer la fórmula «anar a Cent» —o al Consell de Cent, no recorde ara les seues paraules exactes—, en clara referència al Consell de Cent que hi havia estat abolit tot just per aquell monarca.

Segons el que hi van manifestar altres congressistes, sembla que aquestes fórmules no van ser privatives de la ciutat de Barcelona sinó que arribaren a estendre's arreu del nostre país. Encara que no ho veiem massa clar referit a Elx, sempre és una hipòtesi que podria explicar l'origen d'aqueix sobrenom.